

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ОСВІТИ В КНР. ТРАДИЦІЇ І СУЧАСНІСТЬ

О. Тихонова

Подана робота присвячена аналізу систем освіти різних періодів розвитку Китаю, а також ми будемо намагатися детально проаналізувати різні аспекти, що були актуальними на різних етапах історії Китаю. Китай – це країна, що має довгу та багату історію культури, у якій перше місце займала освіта. Метою роботи є визначити вплив системи культурних цінностей на освіту та роль освіти у формуванні культурних цінностей, менталітету китайського народу. У різні часи акценти у освіті були направлені на різні соціальні-культурні цінності.

Першим видатним китайським вчителем вважається Конфуцій, який заснував таке вчення як конфуціанство, що відіграло одну з найголовніших ролей у соціальному структурі Китаю. Судячи з існуючої в синології традиції конфуціанство вважається етико – політичним та соціально – психологічним вченням, головною метою якого було створити строгу етично-моральну градацію у суспільстві. Дійсно, сам Конфуцій приділяв головну увагу моральним проблемам, поведінці людини, життю держави, сім'ї та принципам управління. Але у його вченні важливе місце також займали соціально-психологічні проблеми, а всі питання стосовно управління державою, розглядалися ним через визначення основних етичних, моральних та психологічних якостей “ідеальної людини” (цзюнь-цзи), яка повинна була стати у певній мірі еталоном, за яким повинен був виховувати себе кожен послідовник цього вчення. Отже, Конфуцій вбачав вирішення політичних, етичних та суспільних проблем у вихованні базисної особистості, яка має діяти згідно з нормами моральної та культурної поведінки (“лі”); у цілеспрямованій, систематичній та інтенсивній моралізації внутрішнього життя цієї особистості згідно з етичними, релігійно – філософськими та соціально – психологічними принципами такими як “гуманність”, “справедливість”, “шанобливість”.

Виховання починалося з сім'ї, з дитинства з приучення до культу предків та норм сяо, вивчення церемоній у сім'ї та суспільстві.

Конфуцій казав: “Людині, що перша у вченні уготована службова кар'єра” [1, 56]. Тобто він вважав, що лише освіта може підготувати людину до занять політикою і зробити її високоморальною особистістю. Це речення Конфуція стало постулатом, що мало великий вплив на покоління китайської молоді. Конфуцій розробив систему моральних норм поведінки, центральне місце в якій було відведене категорії гуманності. Згідно цієї концепції люди повинні були полюбити одне одного, цілком присвятити себе людям, вище за все Конфуцій ставив норми етики “лі”. “Лі” – це і норми етики і критерії соціальних вчинків людини. За Конфуцієм людей слід виховувати у душі високої моральності та поваги до етичних норм, тоді люди проникнуться любов'ю до ближнього, тоді стане можливим підтримувати правильні взаємовідношення між старими та малими, провести чітку грань між благородним та підлим, а це у свою чергу дозволить підтримувати устої сім'ї та порядок у суспільстві. Головною заслугою Конфуція є те, що він поклав начало заснуванню приватної освіти. Він сам був засновником та викладачем у приватній школі. Приймаючи до школи слухачів він не звертав уваги на їх соціальне походження. Кількість слухачів у різні часи була до 3000 людей, серед

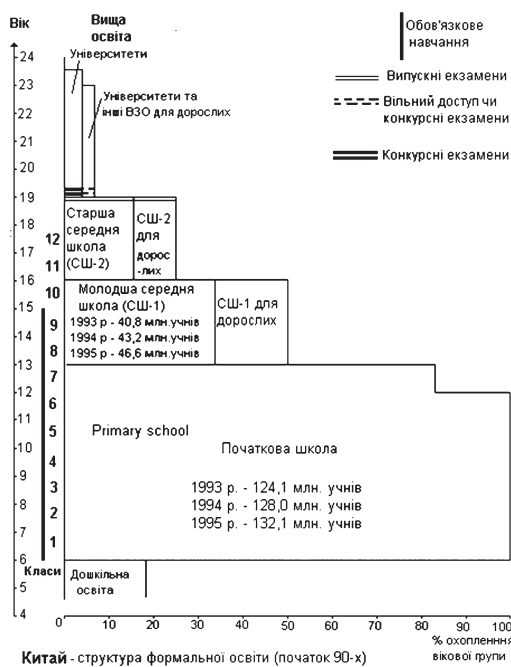
яких більш 70 стали видатними діячами. Для того, щоб провести у життя погляди та постулати Конфуція у Китаї була побудована система екзаменів. У давньому Китаї було два види шкіл: державні та приватні. Державні були засновані урядом на гроші державної казни. Ті з них, що безпосередньо знаходились під управлінням імперського двору, мали назву “центральні державні школи”. Вищими центральними учбовими закладами були Тайсюе та Академія Гоцзисюе. Перший університет Тайсюе був побудований при ханському імператорі Уді. У началі 2 в. нової ери у Тайсюе навчалося більш тридцяти тисяч слухачів. Перша академія Гоцзисюе була заснована у 276 р.. у навчальній програмі перш за все числились класичні твори з конфуціанства окрім того у центральних державних закладах існували факультети по спеціальним предметам: воєнній справі, математиці, медицині та ін. Але й для цих слухачів було обов’язковим вивчення конфуціанської доктрини [4,125].

Широко розповсюджені були приватні школи, вони також беруть своє начало від епохи Конфуція. Цікаво, що багато численні філософські напрями, що не мали підтримки уряду відстоювали своє право на існування виключно завдяки створенню приватних шкіл. Деякі приватні заклади створювалися саме вчителями. Інші, створювалися на гроші заможних землевласників та купців, або на гроші зібрані монастирями, як орендна платня.

У давньому Китаї існували окрім вище вказаних ще й важливі учбово-дослідницькі структури – “шуюань” (студії) , які були засновані видатними вченими. Студії ведуть свою історію від танської династії. Широке розповсюдження шуюані набули у епоху Сун, для них обирали місце на природі, зміст лекцій, в основному, торкався конфуціанських текстів. Окрім того торкалися проблем політичного життя. Шуюані відіграли важливу роль у розвитку теоретичних досліджень. У династії Юань уряд посилив надзор над приватними шуюанями, так що, хоча вони і збереглись майже до кінця династії Цин, але поступово набули офіційного характеру, більшість з них фактично перетворилась на класи по підготовці до складання екзаменів.

Такою була система освіти у давньому Китаї зараз з приходом до влади комуністичної партії ситуація змінилася з точки зору методів та змісту викладання, структури освіти, але цінності, такі як гуманність, стосунки між старшими та молодшими, ставлення до освіти лишається незмінним. Ми пропонуємо вам розглянути загальні установи сучасної освіти в Китаї.

У цьому році виповнилося 21 рік з часу дії закону в Китаї про «Закон КНР про обов’язкову освіту» [3]. Цей закон про обов’язкову освіту вводиться поступово. На першому етапі у 80-ті роки, обов’язковою була лише початкова освіта і лише з початку 90-х років вона стала дев’ятилітньою. Наприкінці 2000 р. Обов’язковою дев’ятилітньою освітою було охоплено у державі 85% її території та населення до початкових шкіл поступало 99,1 % усіх дітей, а до середніх шкіл першої ступені 88,6% . Коефіцієнт неграмотності серед молоді та дорослого населення знизився до рівня менш ніж 50%. Прийняття закону про обов’язкову дев’ятилітню освіту у корені покращило ситуацію у системі освіти КНР, яка протягом тривалого часу вважалася слабою та архаїчною. Якщо на початку 80-х років середній китаєць мав за плечима лише п’ятилітнє навчання, то зараз цей середній показник по державі є більш восьми років, що наближає КНР до держав з аналогічним рівнем економічного розвитку. З введенням обов’язкової освіти різко виросла кількість людей, що закінчують початкові та середні класи. Також збільшились асигнування на потреби освіти, виросла кваліфікація педагогічного персоналу, основну увагу спеціалістів наступні п’ять років буде привертати покращення умов навчання у сільських середніх школах першої ступені та рішення проблеми відсіювання високого проценту учнів.

СШ-1. Кількість учнів у системі обов'язкової освіти невідомо зростає: 165 млн. у 1993 р.; 171 млн. у 1994 р.; майже 180 млн. у 1995 р. Вища освіта у 1990 р. була представлена 1 075 закладами, де навчалося 2,15 млн. студентів. В це число входили класичні багатопрофільні університети, політехнічні і спеціалізовані інститути (медичні, аграрні, іноземних мов тощо) і педагогічні технікуми та училища (коледжі).

Ми зробили огляд давньокитайської структури освіти та основних положень сучасної освіти. З цього огляду ми можемо побачити, що освіта завжди займає важливе місце у шкалі соціально – культурних цінностей китайців. Ще з давніх давен ми маємо докази того, що кожна цивілізація має за основу освіту, тому що, тільки освіта дає людині можливість до розвитку. Завдяки освіті людина може передати накопичений віками досвід і китайська цивілізація являє яркий приклад того, як традиції доповнюються сучасністю. Окрім того, у сучасній освіті ми можемо прослідити традиційні конфуціанські погляди у сукупності з тенденціями широкого розповсюдження освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. 中国基本情况丛书/ 苏晓环著。 – 五洲传播出版社， 2002。 – 131页。
2. M. Agelasto & B. Adamson / Higher Education in post-Mao China. - Hong Kong University Press, 1998. - 490pp.
3. <http://www.cicc.org.cn/> Фэн Линьюй. Очерки по культуре Китая.
4. <http://xinhua.org/> Образование в Китае.

Тому на схемі структури освіти вражає перевага початкових шкіл над усіма іншими рівнями та видами освіти, а вища школа у сучасному варіанті фактично є зовсім молодою [2]. Другою за значенням особливістю є величезне значення і поширеність усіх форм навчання дорослих, серед яких лишається високий відсоток неписьмених. Управління в руках державної комісії з освіти, яка виконує роль міносвіти. Дошкільні заклади розвинуті недостатньо. Обов'язкове навчання розпочинається з 6 років і охоплює у початковій 6-класній школі (ПШ) майже 100% дітей. Середня школа поділяється на молодшу (СШ-1) і старшу (СШ-2), а повна освіта цього рівня передбачає 12 років навчання. Закон 1986 р. проголосив обов'язковою освіту в ПШ і